

Majdnem tíz éven keresztül szinte naponta találkoztam vele, barátja voltam és tanítványa. Sokadmagammal, hiszen nemcsak a nevét viselő énekkar tagjai voltak barátai, hanem átvitt értelemben tanítványa volt jó néhány ezer munkás és értelmiségi, a munkásmozgalom megannyi tevékeny részvevője. Mind csak Venci-nek neveztük — Vándor Sándor barátunk volt valamennyiünknek. Ma 25 esztendeje halt meg.

Miskolcon született 1901-ben, a munkásmozgalommal kapcsolatát tartó értelmiségi családból. A Tanácsköztársaság idején elnöke volt a gimnázium diáktanácsának. Emiatt ki is zárták, s csak másutt tehette le az érettségi vizsgát.

Zenei tehetsége már gyermekkorában megnyilvánult; eleinte csellózott, majd a zeneszerzői pályát választotta. Mivel aligha számíthatott arra, hogy a budapesti Zeneakadémia felvegye növendékei sorába, 1920-ban Németországba utazott; Berlinben, majd Lipcsében tanult, s itt kitűnő eredménnyel végzett. Oklevelének átvétele után gyakorlati tapasztalatok szerzésére Olaszországban vállalt állást.

Magyarországra 1932-ben tért haza. Először a soproni színháznál vállalt állást, majd a fővárosba költözött, s bekapcsolódott a zenei életbe. Első szerzői estjét 1935-ben

Vándor Sándor emlékezete

rendezte a Zeneakadémia kamaratermében, jönevű fiatal művészek közreműködésével.

Itt, Budapesten került ismét közvetlen kapcsolatba a magyar munkásmozgalommal, munkásénekkarokat vezetett. Életének, művészi pályafutásának nagy fordulata azonban 1936 ősze volt, amikor annak a munkáskórusnak vezetését vállalta el, amely az ő nevét is viselte.

Politikamentes művészetet és kultúrát hirdetett szociáldemokrata-kispolgári irány jellemezte a harmincas években a munkásdalos-szövetség vezetését. A „Liedertafel” uralma alóli csak elvéve tudták kivonni magukat a munkásénekkarok legjobbjai. Vándor Sándor rövidesen már nemcsak a nevét viselő, népszerűvé vált kórus vezetője, de ő oktatja az ételmezesi munkások és az építőmunkások szakszervezetének férfi-kórusát, valamint a bőripari szakszervezet ifjúságkórusát is. Rövid idő alatt lett ismert és elismert karvezető és zeneszerző s ezt nemcsak zenei képességének, hanem közvetlen emberi magatartásának, puritánosságának, közösségi gondolkodásának is köszönhette. Vándor Sándor és együttese ekkor már — a kommunista párt iránymutatása nyomán — példamutató kollektívává lett.

A fordulatot a munkáskóru-

sok politikai-művészi irányításában az 1939 márciusában megtartott Bartók—Kodály hangverseny hozta; ennek kezdeményezői a Vándor Sándor által vezetett kórusok voltak. Vándor — Vásárhelyi Zoltán támogatásával — a szövetség művészi bizottságában már ezt megelőzően befolyást gyakorolt a műsor-számok kiválogatására és a művek kiadására, ez a Bartók—Kodály est azonban különös erővel hirdette a fasisztaellenes nemzeti egység politikájának és az igazi magyar zenének a munkássággal való szoros egybeforrását. Kiemelkedő politikai állásfoglalás volt ez akkoriban — széles körben fel is figyeltek rá —, a kommunizmus által kezdeményezett népfrempolitika és a munkás-paraszti szövetség politikájának győzelmes állomása.

Második szerzői estjét 1939-ben rendezték meg, s ezen kórusalkotásai mellett kamarazene-művei is bemutatásra kerültek. Főként József Attila- és Ady-verseket zenésített meg, de a ma is megrendítő hatású kórus-szonzon: a Mondd mit érlel, s a Fiatal asszonyok éneke, a Medvetánc, a Haszon mellett már nagyobb szabású alkotásokra is tett erejéből. Ilyen volt a Város peremén megjelenéstétése kantáta formájában, valamint Tibullus Detestatio

belli-jének megkomponálása Radnóti Miklós kéziratoss fordítása alapján. Számos író és költő tartozott barátai közé; több művészt meg is zenésített, verseikre sok dalt is komponált. Zenekari kompozíciói közül a felszabadulás előtt csak a Magyar szerenád című művét mutatta be a rádió. Foglalkozott operakomponálással is és zenei vezetője volt a Hont Ferenc irányította Független Színpad előadásainak. De írt hangversenykritikákat is, és munkatársa volt a Rádióhallgatók Lexikonának.

Sokat dolgozott, a kevés jövedelmet hozó kórustanítás mellett fordított és nyelveket oktatott. Elvállalta a tatabányai bányász-kórus vezetését; innen hátizsákban hordta haza a szentet, amely része volt „honoráriumának”.

1944. március 19. után megszűnt a kórusok tevékenysége, és Vándor Sándor maga is bevonulásra kényszerült. Sopron környékére szállították őket, ahol embertelen körülmények közt tengődtek. 1945. január 14-én Vándor Sándor elkinzott teste nem bírta tovább ezt az életet.

Hazaszállított teteme a Kezrepi temetőben díszsírhelyen fekszik, s művészi dombormű őrzi emlékét a Dózsa György úti házon, utolsó lakhelyén.

Jövőre lenne hetven esztendőse.

Flórián László